

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
RINKIMŲ KODEKSO 33, 75, 78 IR 193 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
KONSTITUCINIO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai.

Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad įstatymų leidėjui kyla pareiga nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuriuo būtų užtikrinamas rinkimų proceso skaidrumas, rinkėjams reikšmingos informacijos apie pasyviąją rinkimų teisę įgyvendinančius subjektus viešumas (2021 m. gegužės 28 d. nutarimas). Rinkimuose dalyvauja ir siekia būti išrinktais ne tik save iškėlę kandidatai, tačiau ir politinių organizacijų iškelti kandidatai arba politinių organizacijų kandidatų sąrašai. Politinė organizacija, remianti Politinių organizacijų įstatymo 2 straipsnio 7 dalimi, apibrėžiama kaip viešasis juridinis asmuo – politinė partija arba politinis komitetas, kurių tikslas – tenkinti savo narių politinius interesus, padėti reikšti jų politinę valią ir siekti dalyvauti įgyvendinant valstybės ir (arba) Europos Sąjungos valdžią, savivaldos teisę. Neabejotina, kad politinės organizacijos yra itin svarbūs Lietuvos politinės sistemos dalyviai, turintys didelę įtaką politiniams procesams ir valstybės valdžios įgyvendinimui.

Nepaisant ypatingos politinių organizacijų svarbos, šiuo metu galiojantis Lietuvos Respublikos rinkimų kodeksas neužtikrina viešumo ir objektyvaus rinkėjų informavimo apie politines organizacijas: įtvirtinta pareiga viešai skelbti informaciją tik apie fizinių asmenų – kandidatų teistumą, tačiau tokia pareiga nenumatyta nuteistiems juridiniams asmenims – politinėms organizacijoms. Iš esmės rinkimų metu kandidatams ir politinėms organizacijoms taikomi skirtingi viešumo reikalavimai yra objektyviai nepateisinami ir iškreipia sąžiningų rinkimų principą. Atsižvelgiant į tai, projektu siekiama kiek galima labiau suvienodinti reikalavimus viešumui, susijusiam su kandidatų ir politinių organizacijų teistumu.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai.

Įstatymo projekto iniciatoriai yra projektą pasirašę Seimo nariai.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai.

Politinėms organizacijoms nėra taikomas reikalavimas, kad jos teiktų duomenis apie savo teistumą, o tokia informacija nėra skelbiama nei Vyriausiosios rinkimų komisijos tinklapyje, nei rinkimų komisijos leidžiamame tos politinės organizacijos keliamo kandidato plakate, nei plakate su jos keliamų kandidatų sąrašu. Rinkimų kodeksas nustato viešinimo ir informacijos tikrinimo mechanizmą tik kandidatų – fizinių asmenų atžvilgiu.

Rinkimų kodekso 76 straipsnio 1 dalies 12 punkte nurodyta, kad kandidatas kandidato anketoje privalo nurodyti, ar jis po 1990 m. kovo 11 d. Lietuvos Respublikos ar užsienio valstybės teismo įsiteisėjusiu nuosprendžiu (sprendimu) buvo pripažintas kaltu dėl nusikalstamos veikos padarymo, nepaisant to, ar teistumas išnykęs, ar panaikintas. Pateikdamas šią informaciją asmuo privalo nurodyti apkaltinamojo nuosprendžio (sprendimo) priėmimo valstybę (vietą), šį nuosprendį (sprendimą) priėmusios institucijos pavadinimą, apkaltinamojo nuosprendžio (sprendimo) priėmimo datą ir nusikalstamos veikos, už kurią asmuo buvo nuteistas, rūšį (nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas), kaltės formą (padaryta tyčia ar dėl neatsargumo), sunkumą (nesunkus, apysunkis, sunkus ar labai sunkus nusikaltimas), kėsinosi objektą (Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą, skyriaus ir straipsnio, kuriame nurodyta ši nusikalstama veika, pavadinimus) arba nusikalstamos veikos pavadinimą pagal užsienio valstybės baudžiamąjį įstatymą, taip pat teistumo išnykimo ar

panaikinimo faktą bei datą. Pateikiant šiame punkte nurodytą informaciją, kandidato anketoje taip pat pažymima, kad teismo nuosprendžiu (sprendimu) asmuo buvo pripažintas kaltu dėl nusikalstamos veikos, kuri vėliau dekriminalizuota, arba kad asmuo užsienio valstybės teismo buvo pripažintas kaltu dėl veikos, kuri pagal Lietuvos Respublikos teisę nelaikoma nusikalstama ar už kurią patraukimas baudžiamojon atsakomybėn laikomas politiniu persekiojimu.

Rinkimų kodekso 33 straipsnio 1 dalies 5 punktas suteikia teisę Vyriausiajai rinkimų komisijai gauti ir tvarkyti duomenis, t. y. vardą, pavardę, asmens kodą, gimimo datą, duomenis apie fizinio asmens teistumą iš Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro.

Jeigu kandidatas kandidato anketoje nenurodo, kad jis po 1990 m. kovo 11 d. Lietuvos Respublikos ar užsienio valstybės teismo įsiteisėjusiu nuosprendžiu (sprendimu) buvo pripažintas kaltu dėl nusikalstamos veikos padarymo, nepaisant to, ar teistumas išnykęs, ar panaikintas, tai laikomas šiurkščiu Rinkimų kodekso pažeidimu (Rinkimų kodekso 193 straipsnio 1 dalies 15 punktas).

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Projektu siūloma papildyti, kad politinės partijos, politinio komiteto pareiškiniais dokumentais laikomas dokumentas, kuriame pateikiami duomenys, ar politinė organizacija po 1990 m. kovo 11 d. Lietuvos Respublikos ar užsienio valstybės teismo įsiteisėjusiu nuosprendžiu (sprendimu) buvo pripažinta kalta dėl nusikalstamos veikos padarymo, nepaisant to, ar teistumas išnykęs arba panaikintas. Toliau naujai dėstomame Rinkimų kodekso 75 straipsnio 1 dalies 7 punkte detalizuotas teikiamos informacijos turinys.

Jeigu politinė organizacija pareiškiniuose dokumentuose pateikia duomenis, kad buvo pripažinta kalta dėl nusikalstamos veikos padarymo, atitinkama informacija turi būti pažymėta rinkimų komisijos leidžiamame tos politinės organizacijos keliamo kandidato plakate, taip pat plakate su jos keliamų kandidatų sąrašu, kaip nurodoma naujai dėstomo Rinkimų kodekso 76 straipsnio 8 dalyje. Minėtuose plakuose skelbti informaciją neribotą laiką būtų neproporcinga (įvertinus tai, kad juridinių asmenų veikla neterminuota). Atsižvelgiant į tai, siūloma nustatyti, kad minėtuose plakatuose informacija apie teistumą nėra skelbiama, jeigu nuo teismo nuosprendžio (sprendimo) įsiteisėjimo iki rinkimų politinės kampanijos pradžios yra praėję daugiau kaip 10 metų.

Atitinkamai tobulinama Rinkimų kodekso 78 straipsnio 7 dalis, kuri papildoma nuostata, kad pareiškiniai dokumentai Vyriausiosios rinkimų komisijos interneto svetainėje skelbiami neterminuoti. Šis pakeitimas skirtas pareiškiniuose dokumentuose fiksuoti politinės organizacijos teistumo faktą, kuris yra objektyvus, praeityje įvykęs faktas, kuris neturėtų būti nuslepiamas nuo rinkėjų net ir praėjus ilgesniam laikui.

Tuo atveju, jeigu politinė organizacija pareiškiniuose dokumentuose nenurodytų apie nusikalstamas veikas, tai būtų laikoma šiurkščiu Rinkimų kodekso pažeidimu (naujai dėstomas Rinkimų 193 straipsnio 1 dalies 18 punktas). Be to, Rinkimų kodekso 33 straipsnio 1 dalies 5 punktas papildomas nuostata, kuri suteikia teisę Vyriausiajai rinkimų komisijai gauti ir tvarkyti duomenis apie juridinio asmens teistumą iš Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro.

Priėmus projektą bus užtikrintas viešumas ir objektyvus rinkėjų informavimas, nes apie politinių organizacijų teistumą bus viešinama panašiais būdais ir apimtimi kaip apie kandidatų teistumą. Tai rinkėjams leis susidaryti labiau objektyvią ir duomenimis pagrįstą nuomonę apie rinkimų dalyvius.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Priėmus Įstatymo projektą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priimtas Įstatymo projektas turės teigiamą įtaką kriminogeninei situacijai, korupcijai. Viešas informacijos apie įvykdytas nusikalstamas veikas skelbimas rinkimų metu skatins politines organizacijas taikyti aukštesnius veiklos, skaidrumo ir korupcijos prevencijos standartus.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Priimtas Įstatymo projektas neigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens dokumentams.

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Kitų teisės aktų pakeisti nereikės. Pagal Rinkimų kodekso 126 straipsnio 1 dalį, Vyriausioji rinkimų komisija nustato rinkimuose naudojamų dokumentų pavyzdžius ir formas, taip pat prireikus jų pildymo pavyzdžius. Vyriausioji rinkimų komisija turėtų peržiūrėti ir, esant reikalui, pakeisti įgyvendinamuosius teisės aktus atsižvelgdama į Rinkimų kodekso pakeitimus, be atskiro Projekte formuluojamo įpareigojimo.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti.

Įgyvendinamųjų teisės aktų priimti nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais).

Valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų neprireiks.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

„Politinė organizacija“, „politinė partija“, „politinis komitetas“, „politinė reklama“, „rinkimai“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.

Teikia Seimo nariai:

